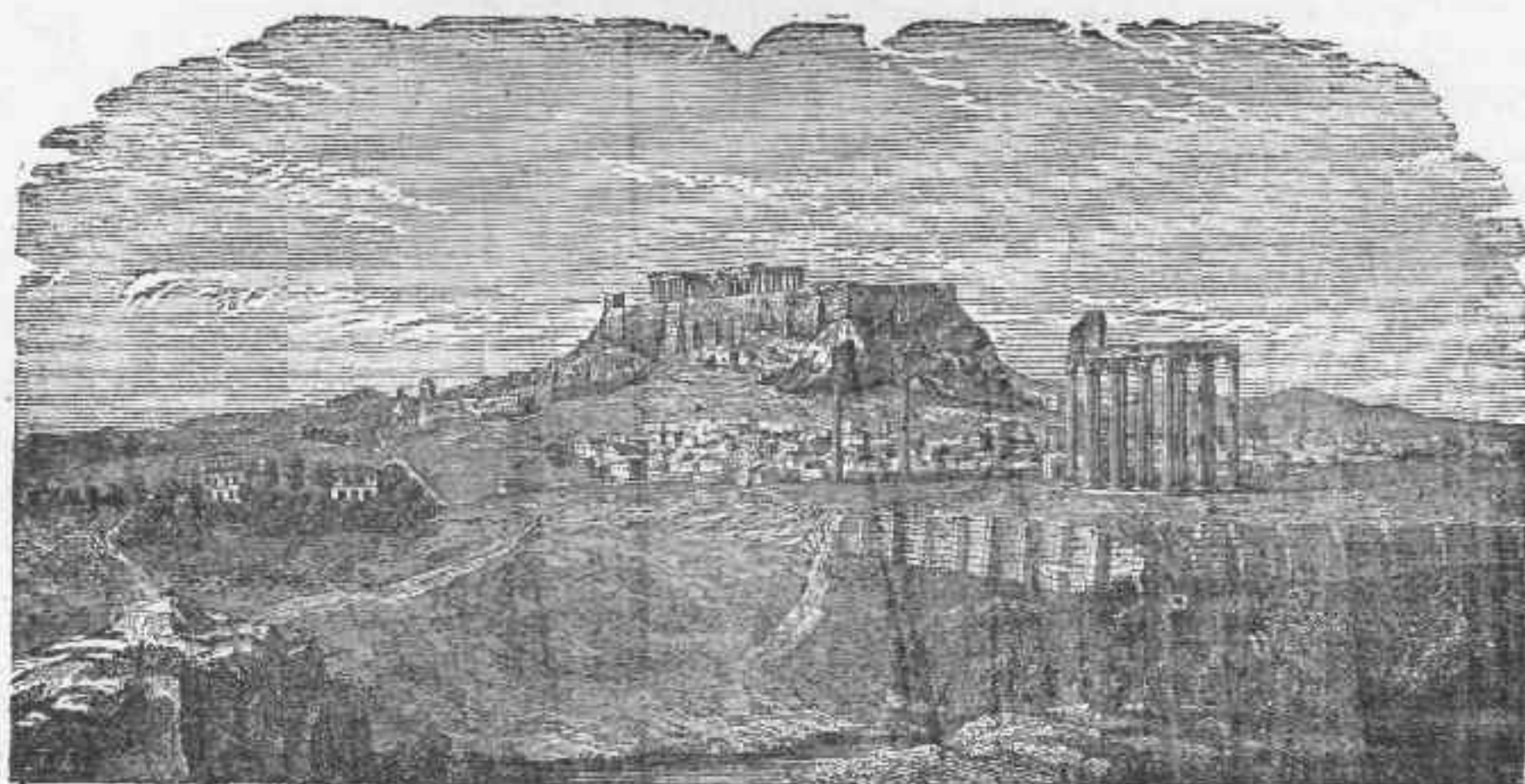

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 1866.

ΤΟΜΟΣ ΙΓ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 379.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ.

(Συνέχ. Ἰδε φυλλάδ. 378.)

Α.

Τέσσαρες λαοὶ ὑπάρχουσιν, ἂν δὲν λανθάνωμαι, καθ' ἅπασαν τὴν ὑφήλιον ἔχοντες τὸ δικαίωμα νὰ καυχηθῶσιν ὅτι πάντες οἱ πολῖται γινώσκουσι τὸ ἀναγινώσκειν· ὁ τῆς ἀρκτώας Γερμανίας, ὁ τῆς Νορβηγίας, ὁ τῆς Ἑλβετίας καὶ ὁ τῶν Ὁμοσπόνδων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς· οὗτος μάλιστα οὐ μόνον γινώσκει τὸ ἀναγινώσκειν, ἀλλὰ καὶ ἀναγινώσκει ὅπως διδασχθῇ, ὅπως εὐφρανθῇ, ὅπως ἁψῆται τῶν δημοσίων, ὅπως βελτιώσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ, ὅπως μάθῃ νὰ κερδαίνῃ πλείονα, ἢ ὅπως κάλλιον καρπωθῇ τὰς θρησκευτικὰς ἀληθείας. Ἔνεκα τούτου τὰ διὰ τοῦ τύπου δημοσιευόμενα εἰσὶ διπλάσια τῶν ἄλλαχοῦ ἐκδιδομένων, μόνη δὲ ἡ Ἀμερικὴ καταναλίσκει χάρτην ὅσον ἢ τε Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία. Ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς ἐφημερίδας συνδρομῶν ὑπερβαίνει, κατὰ τὰς ἐπισήμους εἰδήσεις, καὶ τὸν τῶν οἰκογενειῶν· ἄρα ἐκάστη οἰκογένεια συντρέχει εἰς μίαν καὶ ἐπέκεινα ἐφημερίδα. Τῶν καθ' ἡμέραν ἐκδιδομένων τὰ ἀντίτυπα ἀναβαίνουν εἰς ἑκατὸν χιλιάδας, τινῶν δὲ ἐκ τῶν ἐβδομαδικῶν καὶ εἰς τετρακοσίας. Πάντες οἱ περιηγηταὶ ἐξίστανται βλέποντες ὅτι καὶ οἱ

ελάχιστοι ἀναγινώσκουσι. Τὸ ἔαρ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ἐπισκεφθεὶς τὴν μεγαλοπρεπὴ ἀμερικανικὴν φρεγάδαν *Νιαγάραν* ἐν τῷ λιμένι τῆς Ἀμβέρσης, εἶδον πάντας τοὺς μὴ ἐν ὑπηρεσίᾳ ναύτας κρατοῦντας ἢ βιβλία, ἢ ἐπιθεώρησιν ἢ ἐφημερίδα. Ἐν Εὐρώπῃ ὅταν ἐξέλθῃ τις τοῦ σχολείου ἢ καταγρχῇ εἰς τὸν στρατὸν ἐξετάζουσιν ἂν γινώσκῃ, καὶ ἡ οὐ, νὰ συλλαβίσῃ γραμμὰς τινάς· ἀλλὰ καὶ αὕτη τοῦ ἀλφαβήτου ἢ ἐπιπολαία γνῶσις μένει πολλάκις ἄχρηστος, διότι οὔτε ἀναγινώσκει οὔτε γράφει. Ἐν τῇ Ἀμερικῇ ὅμως ἡ ἀνάγνωσις εἶναι καθημερινὴ ἔξις, πηγὴ τῆς γενικῆς εὐτυχίας καὶ οὐσιώδους ὕψους τῆς διατηρήσεως τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν.

Τὰ δημοτικὰ σχολεῖα εἰσὶ, τῇ ὁμολογίᾳ πάντων τῶν Ἀμερικανῶν, τὰ θεμέλια τοῦ κράτους καὶ ἡ κρηπίς τῆς Ὁμοσπονδίας. Ἡ διδασκαλίᾳ διανέμεται δωρεάν, καὶ ἐπειδὴ εἰς τὰ σχολεῖα φοιτῶσι πάσης τάξεως καὶ θρησκευτικῆς παιδες, αἱ κοινῶνικαὶ διακρίσεις ἐξαλείφονται, τὸ θρησκευτικὸν μῆκος καταστέλλεται, ἐξολοθρεύονται αἱ ἀντιπάθειαι καὶ αἱ προλήψεις, καὶ ἐνσταλάσσεται εἰς τὰς καρδίας πάντων ὁ ἔρως τῆς κοινῆς πατρίδος καὶ τὸ πρὸς τοὺς νόμους σεβας. Ἀπορεῖ τις βλέπων τοὺς ἀενάως ἐποικοῦντας σωροὺς ξένων εἰς τὴν Ἀμερικὴν, συσσωματωμένους καὶ συγχωνευομένους ἀμέσως μετὰ τοῦ ἔθνους. Τὰ σχολεῖα συγκρίζοντα αὐτοὺς, ἀπὸ τῆς

πρώτης γενεάς, διὰ τῆς σφραγίδος τῶν ἐθνικῶν ἡθῶν, καὶ μεταδίδοντα τὰς επικρατούσας ιδέας, καθιστᾶσιν ἀξίους νὰ εκπληρώσι τὰ δικαιώματα τοῦ πολίτου· ἄνευ δὲ τῶν σχολείων πρὸ πολλοῦ ἤθελον καταστραφῇ αἱ Πολιτεῖαι ὑπὸ τῶν φατριῶν καὶ τῶν κυμάτων τῆς ἀμαθείας, ἅτινα ὠθοῦσι πρὸς αὐτὰς ἡ Γερμανία καὶ μάλιστα ἡ Ἰρλανδία. Ἐκ τῶν τελευταίων ὑπολογισμῶν προκύπτει ὅτι ἂν ἡ ἐποικισις ἔπαυεν ἀπὸ τοῦ 1830, ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἐλευθέρου λαοῦ τῶν Πολιτειῶν ἀντὶ νὰ συμποσοῦται τὸ 1864 εἰς 29,902,000 ψυχῶν, μόλις ἤθελον ἀναβαίνει εἰς δέκα καὶ ἡμισυ ἑκατομμύρια· ἄρα οἱ ἐποικοὶ καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν ἀποτελοῦσι τὰ δύο τρίτα τοῦ πληθυσμοῦ. Διὰ τῆς διδασκαλίας τὸ ἐγγύριον στοιχεῖον, εἰ καὶ πολὺ πλέον εὐάριθμον τοῦ ξενικοῦ, μεταδίδει εἰς τοῦτο τὰς πρωτοτύπους καὶ ἰσχυρὰς ἀρετὰς τῆς ἀρχαίας ἀγγλοσαξωνικῆς φυλῆς καὶ οἰκειοῦται αὐτό.

Ποσάκις, διαρκοῦντος τοῦ τελευταίου ἐμφυλίου πολέμου, ἐρρήθη ὅτι αἱ πρὸς δυσμᾶς Πολιτεῖαι ἔμελλον νὰ χωρισθῶσιν ἀπὸ τῶν τοῦ Ἀτλαντικοῦ, καὶ ὅτι καὶ ἡ Καλλιφορνία ἔμελλε νὰ κηρυχθῇ ἀνεξάρτητος πολιτεία. Καὶ δὲν ἦτο ἀπίθκον νὰ θελήσωσιν αἱ μακρυσμέναι αὐταὶ ἐπαρχίαι νὰ σωθῶσιν ἀπὸ τῶν συνεισφορῶν τῶν πρὸς ἀπότισιν τοῦ δημοσίου χρέους καὶ ἀπὸ τοῦ φόρου τοῦ αἵματος· καὶ ὅμως οὐδ' ἐσκέφθησαν περὶ τούτου. Οἱ διδάσκαλοι, ἐλθόντες πολυάριθμοι ἐκ τῶν Ὁμοσπόνδων Πολιτειῶν, ἐνέσπειραν εἰς τὰς καρδίας τῶν νέων πολιτῶν τὸ αἶσθημα τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος, τὰ δὲ σχολεῖα ἐγένοντο οἱ δεσμοὶ οἱ συμπήξαντες ἰσχυρῶς τὰ διεσπαρμένα μέρη τοῦ γιγαντείου οἰκοδομήματος. Δικαίως ἄρα ἐθαύμασεν ἡ Εὐρώπη τὴν δύναμιν καὶ τὴν καρτερίαν τοῦ νέου αὐτοῦ ἔθνους, ὅπερ ἀγωνιζόμενον ὑπὲρ δικαίου ζητήματος εὔρεν ἐν τῷ διαστήματι τεσσάρων ἐτῶν δύο ἑκατομμύρια στρατιωτῶν καὶ ἐδαπάνησεν εἴκοσι χιλιοκατομμύρια φράγκων. Ἀνήκουστος ἀπόδειξις ἰσχύος καὶ πλούτου! καὶ τὸ θαυμαστότερον, τὸ ἄξιον μάλιστα ἐπαινοῦ εἶναι, ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ λαὸς εἰ καὶ ὑπεβάλλετο εἰς μυρίας φορολογίας καὶ στενοχωρίας ἕνεκα τοῦ πολέμου, αὐτὸς ὅστις ἕως τότε ἐφορολογεῖτο ἀνεπαισθήτως, ὑπεστήριξε τὴν ἀπαιταῦσαν τὰς θυσίας ταύτας κυβέρνησιν. Τοῦτο εἶναι τεκμήριον μεγίστης φρονήσεως καὶ μεγίστης προνοίας, φρονήσεως καὶ προνοίας ἀγνώστου εἰς τοὺς ἀμαθεῖς λαούς. Τὰ σχολεῖα ἔσωσαν τὴν Ὁμοσπονδίαν.

Ἰδοὺ δὲ καὶ ἡ διοργάνωσις αὐτῶν·

Μόλις ἀποδάντες εἰς τὴν νέαν αὐτῶν πατρίδα οἱ πρῶτοι ἄποικοι, οἱ *pilgrimfathers*, ἐφρόντισαν περὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδίων. Κανονισμός τις τοῦ 1642 περιέχει καὶ τοῦτο· « Ἀπαγορεύεται ἡ βαρβαρότης ἢ μὴ ἐπιτρέπουσα εἰς τὰ παιδία νὰ μανθά-

νωσι τὸ ἀνγκινώσκειν καὶ τὸ γινώσκειν τοὺς ποινικοὺς νόμους. » Ἡ διδασκαλία ἄρα ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τῆς ἐξουσίας, διενέμετο ὑπὸ διδασκάλων ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν γονέων, καὶ ἀμιλλώμεναι αἱ νέαι ἐπαρχίαι κατέστησαν σχολεῖα, ἐν οἷς ἐμορφώθη ἡ θρησκευτικὴ, ἠθικὴ, πρακτικὴ καὶ ἐπιχειρηματικὴ φυλὴ, ἥτις εἶναι τὸ ἅλας τὸ συντηροῦν τὴν μεγάλην ταύτην δημοκρατίαν. Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ οὐδεὶς ἦτο ἀγράμματος, καὶ πάντες ἐδιδάσκοντο σχεδὸν τὰ αὐτά. Μετὰ ταῦτα, διὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμον, τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας, τὴν σύστασιν νέων πολιτειῶν καὶ τὴν κατασκευὴν ὁδῶν, διωγῶν καὶ σιδηροδρόμων, παρημελήθη ὅπως οὐν ἡ δημοσίαις ἐκπαίδευσιν· μέγας δὲ ἀριθμὸς ἐποίκων ἦσαν πτωχοὶ καὶ ἀμαθεῖς· ὁ νόμος ὁ καθιστῶν ὑποχρεωτικὴν τὴν διδασκαλίαν ἐλησμονήθη καὶ ἡ ἀμάθεια ἐξηπλοῦτο· ἀλλὰ πρὸ τριάκοντα ἐτῶν, καταδειχθέντος τοῦ ἀτοπήματος, ἐξηγέρθη ἡ κοινὴ γνώμη καὶ συνεκροτήθησαν πανταχοῦ ἐταιρίαι σκοπὸν ἔχουσαι τὴν βελτίωσιν τῶν τῆς παιδείας. Περιοδικαὶ συγγραφαὶ καὶ ἐφημερίδες, φανεῖσαι διὰ μιᾶς, συνεζήτουν τὰ περὶ αὐτῆς, πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν πλέον δικακεκριμένων μεταβάντες εἰς τὴν Εὐρώπην ἵνα μελετήσωσι τὰ ὀνομαστότερα συστήματα τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐκπνήλθον εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἐγένοντο ἀρχηγοὶ τοῦ κινήματος (*agitation*). Ἀνεκδιήγητος εἶναι ἡ δραστηριότης ἣν τινα ἀνέπτυξαν οἱ ἰδιῶται κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην· ἰδοὺ ἐν μόνον παράδειγμα· ὁ Κ. Ἐρρίκος Βάρναρ, λαβὼν ἐντολὴν ὑπὸ τῆς Πολιτείας *Rhode-Island* νὰ παρασκευάσῃ σχέδια μεταρρυθμίσεων, ἐπεσκέφθη δις πάντας τοὺς δήμους, ἀνέκρινε τετρακοσίους καὶ ἐπέκεινα διδασκάλους περὶ τῆς μεθόδου αὐτῶν, ὑπέβαλεν εἰς ἐξετάσεις τοὺς μαθητὰς πάντων τῶν σχολείων, καὶ ὑπὲρ τὰς χιλιάς ἐπιστολὰς ἀπέστειλε πρὸς ἄνδρας δυναμένους νὰ διακοινώσωσιν αὐτῷ ιδέας χρησίμους. Ἐν ἐκάστῳ δὲ δήμῳ συνεκάλεσε συνέλευσιν ἵνα συζητήσῃ τὰ περὶ τῆς διδασκαλίας. Πεντακόσια καὶ ἔτι πρὸς ἀναγνώσματα (*lectures*) ἀπήγγειλε δημοσίᾳ περὶ αὐτῆς, καὶ διοργάνωσε πολλὰς ἐταιρίας καθήκον ἐχούσας νὰ προαγάγῃσι τὸ κίνημα· συνέστησε δὲ καὶ ἐφημερίδα, ἥτις διενέμετο δωρεάν. Καὶ μόνον ἀφοῦ ἐφωτίσθη ὑπὸ τῆς δημοσίας συζητήσεως καὶ ἐφώτισε τὸν λαόν, προέτεινε τὰς μεταρρυθμίσεις, αἵτινες ἐγένοντο δεκταὶ ὑπὸ τῆς Πολιτείας.

Αὐτὰ ταῦτα ἐγένοντο, γίνονται δὲ καὶ σήμερον καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς Πολιτείας.

Ἐν τῇ Εὐρώπῃ ὅμως ἄλλως πῶς ἀποφασίζονται τὰ τοιαῦτα· ἡ κυβέρνησις διορίζει ἐπιτροπὴν· ἡ ἐπιτροπὴ ἐργάζεται ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ μετὰ πολλὰ ἔτη μυστηριώδους προπαρασκευῆς δημοσιεύεται νόμος, ἀξιόλογος μὲν ἴσως, ἀνίκανος ὅμως νὰ φέρῃ

καρπὸν, διότι ἡ κοινὴ γνώμη δὲν εἶχε προετοιμασθῇ. Μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι οἱ περὶ δημοσίας παιδείας νόμοι, ὅσους δὲν στηρίζει ἡ κοινὴ συναίνεσις τῶν πολιτῶν, μένουσιν ἄκαρποι.

Ἐπειδὴ ἡ κυβέρνησις τῆς Ὀμοσπονδίας δὲν καταγίνεται αὐτὴ εἰς τὰ τῆς παιδείας, ἡ διοργάνωσις τῆς διδασκαλίας διαφέρει καὶ κατὰ τὰς τριακονταπέντε Πολιτείας· αἱ γενικαὶ ὁμῶς βάσεις εἰσὶν αἱ αὐταὶ κατὰ τὰς Πολιτείας ὅσαι δὲν εἶχον δούλους, καθόσον μάλιστα ἡ μία μιμᾶται ὅ,τι καλὸν βλέπει παρὰ τῇ ἐτέρᾳ. Καὶ ναὶ μὲν τὴν δημοτικὴν παιδείαν διαχειρίζονται οἱ δήμοι, ὁ νόμος ὁμῶς ὑποχρεοῖ αὐτοὺς νὰ ἔχωσι σχολεῖα διὰ πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ παιδία. Εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν δὲ τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης ἐπαγρυπνοῦσι πρῶτον μὲν ἡ Πολιτεία, ἀναγκάζουσα εἰ δέον τὸν δήμον νὰ φορολογηθῇ ἐπὶ τούτῳ, δεύτερον δὲ οἱ γονεῖς, οἵτινες εἴποτε δὲν γίνεαι δεκτὸν τὸ τέκνον αὐτῶν, ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσωσιν ἀποζημίωσιν (compensation).

Ἐκαστος δήμος, περιλαμβάνων δύο ἢ τρεῖς χιλιάδας ψυχῶν, διακρίνεται εἰς σχολικὰ τμήματα (school districts), ὧν ἕκαστον περιέχει 480 ἕως 300 κατοίκους καὶ ἓν σχολεῖον. Ἀπίστευτος δὲ εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολείων, οὐδ' ἔχομεν ὁριστὸν παράδειγμα κατὰ τὴν Εὐρώπην. Τὸ 1861 ἐν τῇ Πολιτείᾳ τοῦ Νερεβοράκου, κατοικουμένη ὑπὸ 3,880,735, ὑπῆρχον 14,750 δημοτικὰ σχολεῖα, ἥτοι ἓν σχολεῖον διὰ τριακοσίου. Ἐν δὲ Μασσачουσέττῃ 4,605 σχολεῖα διὰ 1,231,066 κατοίκους, ἥτοι ἓν σχολεῖον διὰ 170 ψυχάς. Ἐν ταῖς δυτικαῖς Πολιτεῖαις ἡ ἀναλογία εἶναι ἔτι πλέον ἀξιοσημεῖωτος· διότι ἐν μὲν Ὠίῳ 160 κάτοικοι, ἐν δὲ Οὐισκονσίνῳ 130 ἔχουσιν ἓν σχολεῖον. Ἐν τῇ Γαλλίᾳ ὁμῶς, κατὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ 1865 ἔτους, ὑπάρχουσι 38,836 κοινὰ σχολεῖα διὰ 37,382,225 κατοίκους, ἥτοι ἓν σχολεῖον διὰ 984, ἐπτάκις ὀλιγώτερον τῶν ἐν τῇ νεωτάτῃ ἐπικρατεῖ τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐπλανῶντο ἀντὶ ἀνθρώπων ἄρκτοι καὶ βόνασσοι. Ὅπως φθάσῃ τὴν Ἀμερικὴν ἡ Γαλλία ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἔτι διακοσίας χιλιάδας σχολείων. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ αἱ πλεῖστοι ἄλλαι εὐρωπαϊκαὶ ἐπικράτειαι ἔχουσιν ὡς πρὸς τοῦτο ὅπως καὶ ἡ Γαλλία.

Ποῖται δὲ αἱ ἀρχαὶ αἱ διέπουσαι τὰ τῶν ἀμερικανικῶν σχολείων; ἡ διοργάνωσις αὐτῶν εἶναι ὅλως διάφορος τῆς ἐν Εὐρώπῃ· ἡ ἡμετέρα ἱεραρχία εἶναι ἄγνωστος ἐκεῖ· ἐξ ἐναντίας ἐπιτροπαὶ ἐπιτόπιαι, ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ὑπεύθυνοι πρὸς τὸ κοινὸν ἢ πρὸς τὰ δικαστήρια ἐὰν πραραθῶσι τὸν νόμον, διευθύνουσιν αὐτά. Πρῶτον ἔρχεται ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ τμήματος (prudential committee ἢ committee of trustees), ἥτις διοριζομένη ὑπὸ τῶν ἐκλογέων, φροντίζει περὶ τῆς οἰκοδομῆς καὶ τῆς διατη-

ρήσεως τῶν κτιρίων, ἐκλέγει τοὺς διδασκάλους, ἐπιθεωρεῖ τὰ σχολεῖα καὶ φυλάττει τὴν εὐταξίαν. Αἱ ἐπιτροπαὶ αὗται σύγκαινται ὑπὸ ἑνὸς ἢ τριῶν μελῶν τὸ πολὺ· διαρκεῖ δὲ ἐν ἔτος ἡ ὑπηρεσία αὐτῶν. Συγκυκαλοῦντες ἐνιαυσίως τοὺς ἐκλογεῖς δίδουσι λόγον τῶν πεπραγμένων καὶ ἀποκρίνονται εἰς τὰς γινόμενας ἐρωτήσεις· ὑποβάλλουσι δὲ καὶ εἰς τὴν κεντρικὴν διεύθυνσιν τῆς παιδείας ἐκθεσιν περὶ τῶν κατὰ τὴν διδασκαλίαν. Μετὰ τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ὑπάρχει καὶ ἄλλη, ἡ τοῦ township λεγομένη, ἥτις λαμβάνουσα τὰς τε δημοσίας χορηγίας καὶ τὰς δημοτικὰς εἰσφοράς, διανέμει αὐτάς εἰς τὰ τμήματα. Ὑποβάλλει τοὺς ὑποψηφίους διδασκάλους εἰς ἐξετάσεις· ἐκδίδει ἀποδείξεις ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν γίνονται δεκτοί· προσδιορίζει τὰ βιβλία καὶ τὰς μεθόδους· ἐπιθεωρεῖ τακτικῶς τὰ διάφορα σχολεῖα· ἐνὶ λόγῳ ἔχει τὴν διεύθυνσιν τῆς νοητικῆς καὶ ἠθικῆς διδασκαλίας.

Εἰς δὲ τὸ κέντρον τῆς Πολιτείας ὑπάρχει τὸ γραφεῖον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως (board of education), διευθυνόμενον ὑπὸ λειτουργοῦ ἀνώτερον ἔχοντος βαθμὸν, τοῦ λεγομένου γενικοῦ διευθυντοῦ ἢ ἐπιμελητοῦ (superintendent of public instruction). Ἐκλέγεται δὲ ποῦ μὲν, ὡς ἐν Νερεβοράκῳ, ὑπὸ τῆς βουλῆς, ποῦ δὲ ὑπὸ τῶν ἐκλογέων. Πόσον δὲ τιμᾶται ἡ δημοσία διδασκαλία, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ μισθοῦ τοῦ λειτουργοῦ τούτου, διότι ὁ μισθὸς αὐτοῦ εἶναι ἴσος πρὸς τὸν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς κυβερνήσεως, πολλαχοῦ δὲ καὶ ἀνώτερος. Ἀλλ' ὅσον ὑψηλὴ καὶ ἂν εἶναι ἡ θέσις αὐτοῦ, οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχει ἐπὶ τῶν ἐπιτροπῶν, διότι εἰσὶν ἀνεξάρτητοι. Μόνον καθῆκον ἔχει νὰ δίδῃ πληροφορίας εἰς τε τὴν βουλήν καὶ τὸ δημόσιον. Συνάγει εἰδήσεις, ἐπισκέπτεται τὰ σχολεῖα, καὶ προσπαθεῖ διὰ δημοσίων ὁμιλιῶν, διὰ meetings (συνελεύσεων) καὶ ἐκθέσεων πρὸς τὸν λαὸν νὰ ἐκχυζήσῃ τὴν πρὸς τὴν παιδείαν κοινὴν ἐφεσιν. Ὑποβάλλει κατ' ἔτος εἰς τὴν βουλήν λεπτομερῆ ἐκθεσιν περὶ τῆς διδασκαλίας, διανεμομένην καὶ πρὸς πάντα τὰ τμήματα, καὶ καταδεικνύει πάσας τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰς ἀναγκαίαις διορθώσεις. Ἄξια μελέτης εἰσὶ πολλὰ τῶν ἐκθέσεων τούτων. Τυποῦνται δὲ ἐπὶ καλλίστου χάρτου διὰ καλλίστων στοιχείων, καὶ συνδέονται κομψῶς, διότι ἐπιθυμοῦσι νὰ ἀποδείξωσι καὶ διὰ τῶν ἐλαχίστων τεκμηρίων πόσον περὶ πολλοῦ ποιεῖται ὁ λαὸς τὴν παιδείαν.

Δύο τινὰ πρὸ πάντων μοὶ φαίνονται ἀξιοσημεῖωτα ἐν τῇ διοργανώσει ταύτῃ· πρῶτον ἡ ἐφαρμογὴ τῆς οἰκονομικῆς ἀρχῆς ἐπὶ τοῦ μερισμοῦ τῆς ἐργασίας. Ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ αἱ διοικητικαὶ ἀρχαὶ ἐπιβλέπουσι τὴν δημοτικὴν διδασκαλίαν· ἐν τῇ Ἀμερικῇ ὁμῶς ὀνομάζονται ἐπίτηδες ἐπιτροπαὶ, μόνον τὰ περὶ τῶν σχολείων καθῆκον ἔχουσαι. Προτιμότε-

ρον δὲ τὸ σύστημα τοῦτο, διότι οἱ διοριζόμενοι εἰσὶν εἰδικοί, ἔχουσιν ἰδιαίτερον καθήκον, καὶ εἰσὶν ἰδίως ὑπεύθυνοι διὰ τὰς πράξεις αὐτῶν. Δεύτερον δὲ, ἡ δημοσιότης. Ὁμιλίας δημοσίαι γινόμεναι καὶ τύπος, ἰδοὺ τὰ ἰσχυρότατα ὄργανα τῆς προόδου. Τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ ἡ μεγίστη ἐπιρροή ἐπανεργεῖ ἐπὶ τε τῶν νομοθετῶν, τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν ἐκλογέων δι' ὁμιλιῶν καὶ ἐκθέσεων. Ἡ πεποίθησις κατορθοῦν τὰ πάντα, ἡ βία οὐδέν. Ναὶ μὲν τὸ σύστημα τοῦτο ἀπαιτεῖ καὶ πλείονα ρῶτα καὶ πλείονας ἀγῶνας· εἶναι ὅμως ἀποτελεσματικώτερον, καθὼς ὑποστηρίζομενον παρὰ πάντων. Ὁμολογῶ ὅτι ἄκαιρος εἶναι ἡ παραδοχὴ αὐτοῦ πανταχοῦ ἐν Εὐρώπῃ· εἶναι ὅμως καὶ ἐντιμὸν καὶ εὐεργετικὸν νὰ τείνωμεν πρὸς αὐτό.

Τὰ κτίρια τῶν σχολείων διαφέρουσι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τῆς Πολιτείας. Κατὰ τὰς δυτικὰς, παραδείγματος χάριν, ἐπειδὴ αἱ οἰκογένειαι μόλις ἀποκαθίστανται, εἰσὶν ἄλλαι καλύβαι (log-house). Κατὰ τὰ πρὸς ἀνατολὰς χωρία εἰσὶν οἰκίαι μονόροφοι, χαρίεσαι, εἰς ὑγείᾳ θέσιν κεῖμεναι, μεταξὺ γλόης, ἀνθέων καὶ ἀμπέλων. Κατὰ δὲ τὰς πόλεις, ὡς ἐν Φιλαδελφίᾳ, Βοστόνῃ καὶ Νεοεβοράκῳ, εἰσὶ τρίροφα μεγαλοπρεπῆ κτίρια, πλὴν τοῦ ἰσοπέδου, καταλλήλως διεσκευασμένα. Ἡ πρώτη ὀροφή, ἡ πρόσγειος, περιέχει αἴθουσαν ὅπου παίζουν τὰ παιδία (play-room) καὶ οἶκημα διὰ τὸν θυρωρὸν (janitor's rooms)· ἡ δευτέρα, ἐξ δωματίων διὰ ἐξ μικρὰς κλάσεις, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αἴθουσαν (reception room), εἰς ἣν συνερχόμενοι οἱ μαθηταὶ ἐπιδίδονται εἰς τινὰ γυμνάσια· ἡ τρίτη, δέκα κλάσεων δωματία, καὶ ἡ ἀνωτάτη, αἴθουσαν, καὶ ἐξ δωματίων ὅπως καὶ ἡ δευτέρα· ὁλόκληρον δὲ τὸ οἰκοδόμημα θερμαίνεται δι' αἵματος καὶ ἀερίζεται θαυμασίως· ἔχουσι δὲ καὶ ὕδωρ πᾶσαι αἱ ὀροφαί. Ἐκαστος μαθητῆς ἔχει πρὸ αὐτοῦ ἀναλόγιον ἐκ στιλπνοῦ ξύλου καὶ χωριστὸν θρανίον, ἀμφότερα κομψὰ καὶ κινουργη· ὑπάρχει δὲ τύπος διὰ 2,000 παιδίων. Αἱ αἴθουσαι καὶ τὰ δωματία ἔχουσι πλουσίαν βιβλιοθήκας, χαρτάς, σφαίρας, μικρὰς συλλογάς φυσικῶν ἀντικειμένων, ἔργα χειροποίητα καὶ κύμβαλον. Τὸ 1860, ἤτοι ἐντὸς ἐνὸς μόνου ἔτους, ἡ πόλις τοῦ Νεοεβοράκου ἐδᾶπανησε 39 χιλιάδας δραχμῶν εἰς ἀγορὰν τοιούτων ὀργάνων, ἅτινα τέρπουσι τὰ παιδία. Ἐκαστον σχολεῖον ὀφείλει νὰ ἔχῃ βιβλιοθήκην, τῆς ὁποίας τὰ βιβλία δανείζονται πρὸς τοὺς μαθητάς μετὰ τὰς ὥρας τῆς διδασκαλίας· πρὸς τοῦτο δὲ συνεισφέρουσιν ἰδιαίτερος χρήματα αἱ Πολιτεῖαι. Αἱ βιβλιοθήκαι τῶν ἐν τῇ Πολιτείᾳ τοῦ Νεοεβοράκου σχολείων περιέχουσιν ἐν καὶ ἡμῖς ἑκατομμύριον τόμων, ἀνυπολογίστων 1300 εἰς ἕκαστον τῶν 41, 750 σχολείων.

Ἀπερίγραπτοι εἰσὶν αἱ θυσίαι ὅσαι κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἐγένοντο ἐν Ἀμερικῇ χάριν βελτιώσεως τῶν κτιρίων τῶν σχολείων, διότι ἀπερίγραπτος εἶναι καὶ ὁ περὶ τούτου κοινὸς ζήλος. Ἐντὸς δέκα ἐτῶν πάντα τὰ παλαιὰ σχολεῖα τοῦ Νεοεβοράκου ἀνωκοδομήθησαν καὶ ἐπλατύνθησαν· ἀνηγέρθησαν δὲ καὶ 25 νέα, ὧν ἕκαστον περιλαμβάνει 1500 ἢ καὶ 2000 μαθητάς. Ἐν τῷ διαστήματι ἐννέα περιποῦ ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1853 μέχρι τοῦ 1861, ἐδᾶπανήθησαν διὰ τοῦτο ἐννέα περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν διδασκάλων εἰσὶν ἀξιοθαύμαστα πρὸς ἡμᾶς τοὺς Εὐρωπαίους. Σημειωτέον ἐν πρώτοις ὅτι ὁ μείζων ἀριθμὸς τῶν διδασκόντων ἐν τοῖς πολυαριθμοῖς σχολείοις εἰσὶ γυναῖκες. Τὸ 1861 ἐν μὲν Μασσαςουσέτῃ ὑπῆρχον 4000 διδασκάλισσαι καὶ 1500 διδάσκαλοι, ἐν δὲ Νεοεβοράκῳ 18,915 διδασκάλισσαι καὶ 7,583 διδάσκαλοι· ἐν τοῖς σχολείοις ἰδίως τῶν πόλεων, πλὴν τῶν διευθυντῶν καὶ τῶν ἰδιαίτερων διδασκάλων, μόνον γυναῖκες διδάσκουσιν. Ἐν Φιλαδελφίᾳ, φέρ' εἰπεῖν, εὕρισκεις 82 διδασκάλους καὶ 1412 διδασκαλίτσας· ἐν δὲ τοῖς μεγάλοις σχολείοις τοῦ Νεοεβοράκου ἐν ἑκάστῳ κατ' ἀναλογίαν τρεῖς διδασκάλους καὶ 21 ἢ 22 διδασκαλίτσας. Εἰς τὰ χωρία καὶ μάλιστα εἰς τὰς δυτικὰς Πολιτείας, ἡ ἀναλογία δὲν εἶναι ἡ αὐτή, διότι μία νέα δὲν δύναται νὰ κατοικῇ μόνη. Τὰ ἄρρενα καὶ τὰ θήλεα φοιτῶσιν ἀναμῖξ εἰς τὸ αὐτὸ σχολεῖον καὶ τὰς αὐτὰς κλάσεις μέχρι τῆς ἡλικίας δεκαπέντε ἢ δεκαῆξ ἐτῶν· θαυμάζει δὲ τις βλέπων τὴν νέαν διδασκάλισσαν τηροῦσαν τὴν τάξιν μεταξὺ τοῦ πλήθους τῶν μαθητῶν, ὧν οὐκ ὀλίγοι εἰσὶν ὁμήλικες σχεδὸν αὐτῆς. « Ἐλθὼν εἰς Ἀμερικὴν, λέγει τις περιηγητῆς καλῶς μελετήσας αὐτήν, ἐπεσκέφθην τὴν ἀκαδημίαν τοῦ Οὐεστφίλδ, τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης κώμης ἣτις κεῖται παρὰ τὴν λίμνην Ἐριέ. Φιλοξενηθεὶς δὲ παρὰ τοῦ ἐφημερίου εἶδον κατοικοῦντα παρ' αὐτῷ νέαν δεκαεννέα ἐτῶν, διδασκάλισσαν τῶν μαθηματικῶν καὶ νέον εἰκοσιτριῶν, προπαρασκευαζόμενον εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας, ὅστις ὅμως ἄπορος ὧν ὑπηρετεῖ τὸν ἐφημέριον, καὶ συγχρόνως ἤκουε τὰ μαθήματα, ὧν τὰ δυσκολώτερα ἐδίδασκεν ἡ νέα. Εἰς τὰς ἐκτεταμένας αἰθούσας ἐδιδάσκοντο ἀναμῖξ ἑκατὸν νέοι καὶ νέαι, τέκνα τῶν γεωργῶν· ἡ δὲ διδασκάλισσα εἶχε μεταξὺ τῶν ἀκροωμένων καὶ πωγωνίας ἄνδρας, πρὸς οὓς ἡρμήνευε πρόβλημά τι τῆς ὑψηλῆς μαθηματικῆς μετὰ σπανίας σαφηνείας καὶ ἀφελείας. » Τοῦ συστήματος τούτου τὰ πλεονεκτήματα εἰσὶ πολλά· πρῶτον τὸ τῆς οἰκονομίας· διότι αἱ διδασκάλισσαι λαμβάνουσιν ἐν τρίτον ὀλιγώτερον τῶν ἀνδρῶν· καὶ ἐπειδὴ ἐν Ἀμερικῇ τῶν σχολείων ὁ ἀριθμὸς εἶναι τετράκις ἢ

καὶ πεντάκις ἀνώτερος τῶν ἐν Εὐρώπῃ, τὸ κέρδος εἶναι ἄξιον λόγου. Δεύτερον, ἡ γυνή, καὶ τοῦτο εἶναι ἀναντίρρητον, μεταδίδει κάλλιον τῶν ἀνδρῶν ὅ,τι γινώσκει πρὸς τὰ παιδία· διότι ἔχει καὶ ὑπομονήν, καὶ φαντασίαν, καὶ γλυκύτητα πλείονα, καὶ δὲν εἶναι τραχεῖα, ξηρὰ καὶ δοκησίσοφος ὥς οἱ ἄνδρες. ἔχουσα φύσει συμπαθείας μητρός, ἑλκύει εὐκολώτερον τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν καὶ καθιστᾷ τὴν διδασκαλίαν, ἧς τινος αἱ ἀρχαὶ πρὸ πάντων στενοχωροῦσι τὰ παιδία, ἄλλην παιδιάν. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ κάλλος καὶ ἡ χάρις αὐξάνουσι τὰ θέλητρα τῆς διδασκαλίας αὐτῆς. Ὅθεν τὸ σχολεῖον δὲν εἶναι πλέον φυλακὴ ζοφερὰ, τόπος τιμωρίας καὶ ἀπείας, τὸν ὅποιον ἀποστρέφεται τὸ παιδίον· ἐξ ἐναντίας φαίνεται ὡς παράρτημα τοῦ πατρικοῦ οἴκου, ὅπου βασιλεύει μὲν ἡ οἰκογενειακὴ ἀγαθότης, χρησιμεύει δὲ ἀντὶ διδασκάλου ἡ πρωτότοκος ἀδελφή. Ἰδοὺ δὲ καὶ τρίτον πλεονέκτημα, τὰ μέγιστα συντελοῦν εἰς τὴν κοινωνικὴν τάξιν· πᾶσαι αἱ διδασκαλίσσαι εἰσὶ σχεδὸν νέαι, αἵτινες μετὰ πέντε ἢ ἐξ ἑτῶν τὸ πολὺ διδασκαλίαν παραιτοῦνται καὶ ὑπανδρεύονται. Αἱ ἑξεῖς δὲ τῆς τάξεως καὶ τῆς διοικήσεως, αἱ καθαφαὶ ἰδέαι καὶ ἡ εὐκολία τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν, ἡ παιδεία τὴν ὁποῖαν ἀπέκτησαν προπαρασκευάζουσι θαυμασίως αὐτάς εἰς τὸ ἔργον τῆς οἰκοδεσποίνης καὶ τῆς μητρός. Ἀνατρέφουσαι τὰ τέκνα ἄλλων μαθαίνουνσι νὰ ἀναθρέψωσι τὰ ἴδια αὐτῶν. Εὐκόλον ἄρα νὰ ἐννοήσωμεν ὅπως ἐπενεργεῖ εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ λαοῦ ἡ αὐστηρὰ αὕτη δοκιμασία τῶν νέων παρθένων· βέβαιον δὲ ὅτι ὅπου εἰσεχώρησεν ἡ ἐπιβροὴ τῶν πρώην τούτων διδασκαλισσῶν, ἐκεῖθεν ἀπεδιώχθη τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας.

Αἱ ἐντυπώσεις τοῦ σχολείου ἐπαυξάνουσι καὶ στερεοῦσι τὸ βαθὺ σέβας τὸ ὅποιον ἀποδίδεται πρὸς τὰς γυναῖκας ἐν Ἀμερικῇ, σέβας προκαλοῦν τὸν θαυμασμόν τῶν ξένων. Οἱ μὲν νέοι ἀποκτῶσι τὴν συνήθειαν νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὰς διδασκούσας αὐτοὺς, αὗται δὲ νὰ ἐπιβάλλωσιν ὑποταγὴν. Ἔνεκα τούτου ἐκεῖνοι μὲν τηροῦσι τὸ αἶσθημα τοῦ σεβασμοῦ, αἱ δὲ γυναῖκες ἔχουσι πεποιθήσιν εἰς ἑαυτάς, ἢ μᾶλλον βεβαιότητα προστατεύουσιν τὴν ἀθωότητα. Συνήθως αἱ γυναῖκες εἰσὶ καὶ τῶν ἀνδρῶν πλέον πεπαιδευμέναι, διότι οὗτοι ἐπιδίδονται νεώτατοι εἰς ἀναζήτησιν τύχης, ἐνῶ ἐκεῖναι οὐδεμίαν τοιαύτην φροντίδα ἔχουσι καταγίνονται εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ νοὸς αὐτῶν. Ἐν Εὐρώπῃ σχολεῖον ἀρρένων διευθυνόμενον ὑπὸ γυναικὸς δὲν τιμᾶται, οἱ δὲ πατέρες δὲν στέλλουσιν εἰς αὐτὸ τὰ ἴδια τέκνα. Ἀλλ' ἴσως δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ καταβληθῇ ἡ πρόληψις αὕτη, καθόσον μάλιστα μαθαίνομεν ἐξ ἐπισήμου ἐκθέσεως ὅτι ἐπέτυχεν ἡ δοκιμὴ ἐν Μεδισόλάνοις, ὅπου παρατηρήθη ὅτι ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν γυναικῶν οἱ μαθηταὶ προώδευσαν

ταχύτερον. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἄλλη ὠφέλεια· οἱ δῆμοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δίδουσι μικροὺς μισθοὺς πρὸς τοὺς δημοδιδασκάλους, καὶ διὰ τοῦτο σπανίως εὐρίσκονται μεταξὺ τούτων ἀληθῶς ἱκανοί· διὰ τοῦ αὐτοῦ ὅμως μισθοῦ διδάσκουσι γυναῖκες ἱκανώτεραι.

Ἰδοὺ δὲ καὶ ἄλλο τι περιεργότατον· ὁ διδάσκαλος ἢ ἡ διδασκαλίςσα διορίζονται ἐν Ἀμερικῇ εἰς μὲν τὰς πόλεις δι' ἑν ἔτος, εἰς δὲ τὰ χωρία δι' ἑξ μῆνας. Ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἀνανεοῦται μετὰ τὴν προθεσμίαν ἐλόκληρον τὸ προσωπικόν· καὶ ἐπειδὴ οἱ παρὰ τῶν πόλεων διδόμενοι μισθοὶ εἶναι ἄξιοι λόγου (1), ἐξακολουθοῦσι πολλάκις τὸ στάδιον αὐτῶν· εἰς τὰ χωρία ὅμως ἡ ἀνανέωσις εἶναι μεγίστη. Τὸ θέρους τοῦ 1861 εἶχαν ἡ Μασαχουσέτη 472 διδασκάλους καὶ 3,856 διδασκαλίσσας· τὸν δὲ χειμῶνα 4,508 διδασκάλους καὶ 3,886 διδασκαλίσσας. Ἄρα τῶν μὲν πρώτων ὁ ἀριθμὸς ἠύξησε κατὰ 1036, τῶν δὲ δευτέρων ἠλαττώθη κατὰ 970. Τὸ ἔαρ, ὅτε φοιτῶσιν εἰς τὸ σχολεῖον μικρὰ παιδία καὶ κόρραι, λαμβάνουσι διδασκαλίσσας· τὸν δὲ χειμῶνα, ὅτε ἔρχονται καὶ νέοι δώδεκα ἢ δεκαεξ ἑτῶν προσλαμβάνουσι πλείονας διδασκάλους. Ὀλίγον χρόνον μετέρχονται οἱ διδάσκαλοι τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα· διότι δὲν ἐναγκαλίζονται αὐτὸ ὡς ἰσόβιον, ὅπως ἐν Εὐρώπῃ, ἀλλ' ὡς ὀρμητήριον ὅθεν πρόκειται δοκιμαζόμενοι νὰ μεταβῶσιν εἰς βίον ἐνεργητικώτερον, ὡς τρόπον ἀναπτύσσοντα ὅ,τι ἔμαθον διὰ τῆς παραδόσεως τούτου εἰς ἄλλους. Οἱ υἱοὶ τῶν γεωργῶν, ἐντὸς δύο, τριῶν, τεσσάρων ἢ καὶ πέντε ἑτῶν, λαμβάνοντες ὅ,τι ὠκονόμησαν, ἀπέρχονται εἰς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας καὶ ἀγοράζουσι γαῖας τὰς ὁποίας καλλιεργοῦσιν. Ἀνεκδιήγητος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν ὅσοι ἐδίδαξαν δημοσίᾳ· ἀναγινώσκοντες τοὺς βίους τῶν διαπρεφάντων κατὰ τὰς Ὁμοσπόνδους Πολιτείας, βλέπομεν ὅτι οἱ πλείστοι ὑπῆρξαν διδάσκαλοι· μεταξὺ δὲ τῆς ἀνωτάτης κοινωνίας τῶν μεγάλων πόλεων εὐρίσκεις ἀδιακόπως γυναῖκας πρώην διδασκαλίσσας. Γνωρίζονται δὲ ἐκ τῆς περὶ τὸ λέγειν ἀκριθείας καὶ τῆς περὶ τὴν ἔκφρασιν τῶν ἰδεῶν καθαρότητος. Τεράστιος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν καταταχθέντων εἰς τὸν στρατὸν διδασκάλων· μόνον εἰς τὸ ὅιον ἐκ 40,459 διδασκάλων (1864) κατετάχθησαν τὸ 1862 εἰς τὸν στρα-

(1) Ὁ δημοδιδάσκαλος τῶν πόλεων λαμβάνει περὶ τὰς ἑξ τοῦλάχιστον χιλιάδας δραχμῶν κατ' ἔτος. Εἰς τὸν ἐν Νεσεβόρακω δίδονται περίπου 9,000, εἰς δὲ τὸν ὑποδιδάσκαλον 6,000. Ἐν Μασαχουσέτῃ, οἱ μὲν διδάσκαλοι τῶν χωρίων λαμβάνουσι περὶ τὰς 300 δρ. κατὰ μῆνα, αἱ δὲ διδασκαλίσσαι 130. Καὶ κατὰ τὰς ἄλλας δὲ Πολιτείας ὁ μισθὸς τῶν διδασκαλισσῶν εἶναι ὡς ἑγγιστα ὁ αὐτός· ὁ δὲ τῶν διδασκάλων κατώτερος, πλὴν ἐν Καλιφορνίᾳ, ὅπου λαμβάνουσι 600 δρ. τὴν μῆνα.

τὸν 4,617, ἤτοι ὁ ἡμισυς σχεδὸν ἀριθμὸς (1). Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους πολλοὶ μὲν εἶχον πέσει εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ εἶχον ἀναστῆ εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιόμακτα τέσσαρες ἦσαν στρατηγοὶ καὶ ἐννέκ συνταγματάρχαι.

Πρὸς μόρφωσιν τῶν ἀνθρωπίνων τούτων διδασκάλων ἀμφοτέρων τῶν γενῶν, ἰδρύθησαν ὑπὸ τῶν Πολιτειῶν πρότυπα σχολεῖα, ὅπου διδάσκουσιν ἔξοχοι καθηγηταὶ ἁδρῶς μισθούμενοι. Τὰ δὲ διδασκόμενα διαφέρουσι τῶν ἐν Εὐρώπῃ διδάσκαται δὲ ἡ ἄλγεβρα, ἡ γεωμετρία, ἡ χημεία, ἡ ἀστρονομία, ἡ φυσικὴ ἱστορία, ἡ ψυχολογία, ἡ ἠθικὴ φιλοσοφία, τὰ στοιχεῖα τῆς φιλοσοφίας ἐρηρμοσμένα εἰς τὴν μελέτην τῆς φύσεως, ἡ θεωρία καὶ ἡ ἱστορία τοῦ πολιτεύματος καὶ ἡ παιδαγωγικὴ τέχνη. Κοινῶς δοξάζουσιν ἐν Ἀμερικῇ ὅτι τὴν ψυχὴν οὐδὲν ἀνυψοῖ πρὸς τὸν θεὸν ὅσον ἡ γνῶσις τῶν νόμων τῶν κυβερνώντων τὸν κόσμον, ὅτι ἡ χημεία εἶναι ὠφέλιμος εἰς πάντα τὰς τέχνας καὶ μάλιστα εἰς τὴν οἰκοδόμησιν, ὅτι ὅπως ἀναθρέψῃ τις παιδίον πρέπει νὰ μελετήσῃ τὴν ψυχὴν, καὶ ὅτι ἡ σπουδὴ τῶν μαθηματικῶν εἶναι ἀναπόφευκτος πρὸς ῥύθμισιν τοῦ νοῦ καὶ τακτοποίησιν τῶν ἰδεῶν. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἐν Εὐρώπῃ θεωρεῖται καταλληλότερον εἰς πολυτεχνικὸν σχολεῖον ἢ εἰς νέας δεκαεπταστείς, συνδιδασκομένους ἀναμῖξ μετ' ἀρρένων. Ἐξ ὥρας τὴν ἡμέραν μένουσιν ἐν τῷ σχολεῖν οἱ μαθηταί· τὸ δὲ ἐπίλοιπον τοῦ χρόνου μελετῶσι κατ' οἶκον, μεταξὺ οἰκογενειῶν, αἵτινες παρέχουσιν αὐτοῖς τροφὴν καὶ κατάλυμα λαμβάνουσαι 600 δρ. ἀμοιβὴν κατ' ἔτος. Πολλὰκις παρευρίσκονται καὶ εἰς δημόσια ἀναγνώσματα (lectures) ἢ καὶ ὑποχρεοῦνται καὶ αὐτοὶ νὰ παραδίδωσι τοιαῦτα (sub-lecturing). Πλησίον ἐκάστου προτύπου σχολείου ὑπάρχει καὶ ἐν δημοτικόν, ὅπως γυμνάζωνται οἱ μαθηταὶ διδάσκοντες. Μετὰ τὰ μαθήματα, συνέρχονται πάντες ὑπὸ τὴν προεδρίαν ἑνὸς διδασκάλου, καὶ συζητοῦσι ζητήματα, ἅτινα εἰσάγει τις ἐξ αὐτῶν. Ἀξιοσημείωτον δὲ ὅτι καὶ ἐν τοῖς προτύποις διδάσκουσι πλείονες

γυναῖκες ἢ ἄνδρες. Πολλοὶ ὑποψήφιοι διδάσκαλοι καταρτίζονται μένοντες πολὺν χρόνον εἰς τὰ προκαταρκτικὰ σχολεῖα καὶ ἐπιδιδόμενοι εἰς ἄλλας μελέτας. Διὰ τούτους ὑπάρχει περίεργός τις θεσμός, φέρον τὴν σφραγίδα τῶν ἀμερικανικῶν ἠθῶν· εἶναι δὲ ὁ τῶν συνελεύσεων τῶν διδασκάλων (teachers' conventions). Διαρκουσὼν τῶν διακοπῶν, οἱ νέοι διδάσκαλοι καὶ αἱ διδασκάλισσαι συνέρχονται ὑπὸ τὴν προεδρίαν ἐγκρίτου τινός. Καὶ τὴν μὲν ἡμέραν φοιτῶσιν εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἀναγνώσμάτων, εἰς παραδόσεις μαθημάτων καὶ εἰς ἄλλα πρακτικὰ γυμνάσια, τὸ δ' ἑσπέρας συνέρχονται εἰς meeting χάριν συζητήσεως. Ἐκαστος, εἴτε διδάσκαλος εἴτε διδασκάλισσα, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ὁμιλήσῃ ἐκ περιτροπῆς ἐπὶ τοῦ ὀρισμένου ζητήματος, κατὰ τὰ εἰθισμένα ἐν ταῖς βουλαῖς τῶν συνταγματικῶν ἐπικρατειῶν. Πολλάκις οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, ὅπου συγκροτεῖται ἡ συνέλευσις, φιλοξενοῦσι τοὺς συνεργομένους ἀμφοτέρων τῶν γενῶν, τὸ δὲ δημόσιον ἀποτίει μέρος τῶν ἐξόδων τῆς μεταβάσεως. Καὶ ἐπειδὴ πάντες ἐννοοῦσιν ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ εἶναι τὸ ἀνώτατον συμφέρον τοῦ ἔθνους, χαίρουσι συντελοῦντες εἰς τὴν πρόοδον αὐτῆς.

Ἡ μέθοδος δι' ἧς μορφοῦνται ἐν Ἀμερικῇ οἱ δημοδιδάσκαλοι εἶναι παράδοξος, ἀλλὰ σύμφωνος πρὸς τὰ ἦθη καὶ τοὺς νόμους αὐτῆς. Αἰδουσιν εἰς αὐτοὺς τὰς ἀρετάς, τῶν ὁποίων ἀξιοῦσι τὴν διάδοσιν εἰς τὸ ἔθνος, ἤτοι πεποιθήσιν εἰς ἑαυτὸν, ἰδιοβουλίαν καὶ ἔξιν περὶ τὸ λέγειν. Ὅπως τῶν δεσποτικῶν κυβερνήσεων κρηπὶς εἶναι ἡ ἰσχύς, οὕτω τῶν ἐλευθέρων πολιτειῶν θεμέλιον εἶναι ὁ λόγος. Συζήτησις καὶ ψῆφος, ἰδοὺ ὁ μηχανισμὸς δι' οὗ ἐκφράζεται ἡ ἐθνικὴ θέλησις. Ὅπου ἄρα μετέχουσιν πάντες τῶν δημοσίων, πρέπει νὰ ἔχῃ ἕκαστος τὴν ἱκανότητα νὰ ἐκφράζῃ τί σκέπτεται καὶ ν' ἀποδεικνύῃ ὅ,τι λέγει. Ὁ ξένος θαυμάζει βλέπων ἐν Ἀμερικῇ ὅτι πάντες εἰσὶ ῥήτορες, καλοὶ ἢ κακοὶ, καὶ ἀκούων χειρώναντας ἐρμηνεύοντας τὰς ιδέας αὐτῶν μετὰ μεγίστης σαφηνείας. Ὅπου βλέπεις τὸν ἡμισυν ἀριθμὸν τῶν διδασκάλων θαυμάζοντα τὸ ἴδιον αἶμα ὑπὲρ τῆς ἐνότητος τῆς πατρίδος, ἐννοεῖς ὅτι ἡ ἀνατροφή ἐπλασεν αὐτοὺς ἀληθεῖς ἀνθρώπους καὶ ὅτι ἐγένοντο ἱκανοὶ νὰ πλάσωσιν ἄλλους. Τὴν ἐλευσίαν τῆς παύρας ἀναπληροῖ ἡ δραστηριότης, ἡ ἐνέργεια, καὶ ἡ ἰδιάζουσα εἰς τὴν νέαν ἡλικίαν ἐπιθυμία τοῦ καλοῦ. Ἡ δὲ ἀποναινοῦσα ἐπενέργεια τῆς τριβῆς ἀποσκορακίζεται, καὶ νέα ζωνὴ εἰσάγεται εἰς τὸ σῶμα τῶν διδασκόντων, σύμφωνος πρὸς τὴν ἀκμὴν τοῦ νέου καὶ ἀνδρικοῦ ἔθνους παρ' ᾧ πάντα μεταβάλλονται καὶ κινεῦνται ἀδιακόπως.

Τί δὲ διδάσκεται εἰς τὰ προκαταρκτικὰ σχολεῖα; Πρῶτον ἀνάγνωσις, γραφὴ καὶ ἀρίθμησης· δεύτερον, γεωγραφία μετὰ πολλῆς ἀναπτύξεως, διότι οὐδεὶς

(1) Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τῶν ἀρκτικῶν ἐπαρχιῶν δὲν ἐμάχοντο μόνον ὑπομίσθιοι ξένοι, ὥς τινες εἶπον· εἰς ἐναντίας ἡ θερμότης τῆς φιλοπατρίας πάντων ἦτο ἀπερίγραπτος. Ἰδοὺ τί γράφει τις τῶν ἐπιθεωρητῶν τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσως τοῦ Νιουβόρακου· « Ἄμα μετὰ τὴν ἄλυσιν τοῦ φρουρίου Σούμπερ, ἡ ἐναπτορ σημαία ἀνεπετάσθη εἰς πάντα τὰ σχολεῖα τῆς πόλεως, καὶ αἱ ἑκατὸν χιλιάδες τῶν μαθητῶν ἔψαλον ὥς εἰς ἐνὸς στόματος τὸν ἐθνικὸν ὕμνον. Χωρὶς δὲ νὰ παραμελήσωσι τὰ συνήθη μαθήματα, ἐνησχολήθησαν δραστηρίως κατὰ πάντα τὰ καταστήματα πρὸς χρηρηγίαν βοηθημάτων πρὸς τοὺς στρατιώτας. Πολλοὶ διδάσκαλοι κατετάχθησαν εἰς τὸν στρατὸν, καὶ μέγας ἀριθμὸς διδασκαλισσῶν προσκολλήθησαν εἰς τὰ νοσοκομεία. Πάντες, διδάσκαλοι τε καὶ μαθηταί, κατέβαλον καὶ κόπους καὶ θυμὸν πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ μεγάλου ἀγῶνος ἐναντίον τῶν προδοτῶν. » Ἐκ τούτων γίνεται δῆλον πόσον ὁ ἐθνικὸς βίος ἐνισχύει καὶ ἀνυψοῖ τὴν προκαταρκτικὴν διδασκαλίαν.

ἔσως ἄλλος λαὸς ἀπαιτεῖται νὰ γνωρίζῃ αὐτὴν κατὰ βάθος ὅσον ὁ ἀμερικανικὸς, ὡς ἐξουσιάζων ὁλόκληρον ἡπειρον, ὡς ἔχων δύο ὠκεανούς ἀντὶ ὁρίων, ὡς καίμενος μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, καὶ ὡς ἀνταλλάσσων ἐμπορεύματα μετὰ πάσης τῆς οἰκουμένης· τρίτον, γεωμετρία καὶ ἰχνογραφία ἐφαρμοσμένη εἰς τὴν καταμέτρησιν τῆς γῆς καὶ τὰς οἰκοδομὰς· τέταρτον, εἰδήσεις τινὲς γεωργικῆς καὶ βιομηχανικῆς χημείας, ἀστρονομίας, φυσιολογίας, καὶ συνταγματικοῦ δικαίου καὶ ἐπὶ τέλους μουσικῆ. Ἡ δὲ διδασκαλία τῆς γλώσσης γίνεται ἐπιμελέστερον ἢ παρ' ἡμῖν· καὶ ὁ λόγος εἶναι ἀπλούστατος. Εἰς τὰ κοινὰ σχολεῖα (common school) φοιτῶσι πάσης τάξεως παιδιὰ· πλούσιοι καὶ πτωχοὶ κάθηνται πολλά ἔτη πλησίον ἀλλήλων, μέχρι τῆς ἡλικίας δεκαπέντε καὶ δεκαῆξ ἑτῶν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πλείστοι τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν ταύτην μόνον τὴν ἐκπαίδευσιν λαμβάνουσιν, ἀνάγκη πᾶσα νὰ διδάσκωνται εἰς τὰ παιδιὰ γνώσεις ἀναπόφευκτοι εἰς τόπον, ὅπου ἐπικρατεῖ μὲν ἡ γενικὴ ψηφοφορία, ἀναβαίνουνσι δὲ εἰς τὰ ὑπατὰ ἀξιώματα καὶ χειρῶνακτες, οἷοι ὁ Αἰγκολν καὶ ὁ Ζόνσων.

Δὲν ἀρκεῖ νὰ διδαχθῇ μόνον τὴν γλῶσσαν τὸ παιδίον, πρέπει νὰ μάθῃ καὶ νὰ μεταχειρίζεται αὐτὴν καὶ πρὸς τοῦτο οὐδὲν παραμελεῖται. Ἐπιμελοῦνται τὴν φρασολογίαν, δίδουσι πρὸς ἀπχγγελίαν στίχους καὶ πεζὰ, καὶ πρὸ πάντων τοὺς λόγους τῶν ἰδρυτῶν τῆς ἀνεξαρτησίας, ὡς ἀποπνέοντας φιλοπατρίας πῦρ καὶ ἔρωτα ἐλευθερίας. Ὁ μαθητὴς ἐκθέτει τὰς ιδέας αὐτοῦ, ἀναπτύσσει καὶ ὑποστηρίζει αὐτὰς διὰ τακτικῆς συζητήσεως, θέμα ἐνίοτε ἔχων ἐκ τῶν τῆς συγχρόνου πολιτικῆς· τὸ παιδίον ἀντὶ ν' ἀποκριθῇ διὰ τινῶν λέξεων, ὑποχρεοῦται νὰ εἴπῃ πᾶν ὅ,τι γινώσκει, νὰ διηγηθῇ τὴν βιογραφίαν ἐνδόξου τινὸς ἀνδρός. Ἐπιθυμοῦσι πρὸ πάντων νὰ συνειθίσωσι τὸν μαθητὴν εἰς τὸ νὰ συναρμολογῇ τὰς ιδέας αὐτοῦ, νὰ γινώσκῃ τί γινώσκει, καὶ νὰ ἐκθέτῃ αὐτὰς σαφῶς καὶ τακτικῶς. Προσπαθοῦσι δὲ νὰ γυμνάζωσι μᾶλλον τὴν κρίσιν ἢ τὴν μνήμην καὶ νὰ μορφῶσι πολίτας ἀξίους ἐλευθέρου κράτους.

Ἀλλ' οὐδὲ τῶν φυσικῶν δυνάμεων τὴν ἀνάπτυξιν παραμελοῦσιν, εἰ καὶ δὲν διδάσκουσι τὴν γυμναστικὴν· ἀντὶ δὲ ταύτης ἐπιδίδονται εἰς ἰδιαιτέρας τινὰς ἀσκήσεις, τὰς λεγομένας καλλισθενεῖς (calisthenics) μετεχούσας τῆς τε γυμναστικῆς καὶ τῆς ὀρχήσεως. Τὰ παιδιὰ συνέρχονται εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν (reception room), ἣ δὲ διδασκαλίσσα παίζει ἐπὶ τοῦ κυμβάλου ἐμβεκτῆριον ἦχον, τὸν ῥυθμὸν ἔχοντα ἔντονον. Καὶ εὐθὺς νέοι καὶ νέαι, λαμβάνουσι τὰς χεῖρας ἀλλήλων, σχηματίζουσιν ἀλύσεις, κύκλους καὶ παντὸς εἶδους σχήματα ἀνακαλοῦντα εἰς τὴν μνήμην τοὺς ἐλιγμούς τοῦ ἀρχαίου χοροῦ. Τὰ ἔρρυθμα αὐτὰ γυμνάσια ζωοποιοῦσι τὰ μέλη καὶ δίδου-
δουσιν εἰς τὰς κινήσεις τοῦ σώματος εὐστροφίαν, χάριν καὶ ἀκρίθειαν· ἀπὸ δὲ τοῦ τελευταίου πολέμου γυμνάζονται τὰ ἄρρενα καὶ περὶ τὴν χρῆσιν τῶν ὀπλῶν καὶ τὰς στρατιωτικὰς ἀσκήσεις. Υἱάλλοντα δὲ ἀπὸ κοινοῦ καὶ παίζοντα κύμβαλον διακόπτουσι τὴν μονοτονίαν τῶν μαθημάτων καὶ ἀγαπῶσι τὸ σχολεῖον ὡς τόπον παιδείας. Δὲν προσβάλλεται δὲ ἐκ τούτου ἡ πειθαρχία· διὸ καὶ πολλάκις παρατηρήθη ὅτι οἱ βόρειοι Ἀμερικανοί, οἱ συνήθως τόσον φιλοτάραχοι κατὰ τὸν καθημερινὸν βίον, ὑποτάσσονται ἀδιστάκτως εἰς τὸν νόμον. Οὕτω καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, εἰ καὶ ζῶσιν ἐλεύθερα τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ὑποκύπτουσιν ἀγογγύστως καὶ παραδειγματικῶς εἰς τοὺς κανόνας τῆς τάξεως τῶν σχολείων.

(Ἐπεται τὸ τέλος)

ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος.—Ἰδε φυλλ. 376.)

Β'.

Τὰ περὶ ἐκπαιδεύσεως ζητήματα, κυρίως δὲ τὸ τῆς τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀπασχολοῦσι σήμερον ὑπὲρ ποτε τὴν Εὐρώπην ἅπασαν. Ἐν Γαλλίᾳ ἰδίως, ἀπὸ τῆς εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰσόδου τοῦ K. Duruy, γίνονται πλείστα πρὸς τελειοποίησιν τῶν διδακτικῶν μέσων καὶ συστημάτων.

Ἐχομεν ἀνὰ χεῖρας δύο ἐγλῶδη συγγράμματα· τὸ μὲν τοῦ K. Baudoin, ἐπιγραφόμενον *Rapport sur l'état actuel de l'enseignement spécial et de l'enseignement primaire en Belgique, en Allemagne et en Suisse* (1), περιέχει τὸ ἀποτέλεσμα τῶν παρατηρήσεων αὐτοῦ κατὰ τὴν εἰς τὰς χώρας ἐκεῖνας ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας ἀποστολὴν του. Τὸ δεύτερον ἐπιγράφεται *Enquête sur l'enseignement professionnel* (2), καὶ διαίρεται εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν περιέχει τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς ἐπὶ τούτῳ διορισθείσης ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν δημοσίων ἔργων ἐπιτροπῆς, τὸ δὲ τὰς ἐκθέσεις δύο εἰδικῶν ἐπιτροπῶν ἀπὸ τῆς πρώτης ἐξαρτωμένων καὶ ἀποσταλειαῶν εἰς Ἀγγλίαν καὶ Γερμανίαν πρὸς σπουδὴν τοῦ ἐν ταῖς χώραις ταύταις ὀργανισμοῦ τῆς εἰδικῆς ἐκπαιδεύσεως. Οἱ τρεῖς οὗτοι τόμοι περιέχουσι τὴν τε γενικὴν εἰκόνα καὶ τὰς λεπτομερεῖας τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ ὁποῖου πραγματευόμεθα· ἐκ ταύτης λοιπὸν τῆς ἀξιοπίστου καὶ ἀνεξάντλητου πηγῆς θέλομεν ἀρυσθῇ ἀφειδῶς τὰ γεγονότα καὶ τὰ παραδείγματα.

(1) 1 vol. in 4o Paris 1883. Imprimerie Impériale.

(2) 2 vol. in 4o Paris. Imp. Impériale.